

29 אוגוסט 2018

לכבוד

חה"כ זאב אלקין
השר להגנת הסביבה

מכובדי,

הנדון: עמדת ארגון המדבירים בנוגע לטיפול במגפת שושנת יריחו

אני פונה אליך, בשם ארגון מדבירי מזיקים בישראל, בבקשה לתאם פגישה בה נציג את עמדותינו בנושא שבנדון, כפי שיפורטו להלן:

לאחרונה פורסמה לטיטת תקנות להגנת חיית הבר (תיקון והוראת שעה), התשע"ח-2018 (להלן: "טיטת התקנות").

בטיטת התקנות מוצע להוסיף את חיית "שפן הסלעים" לרשימה של חיות בר שהן מזיקות לתקופה מוגבלת בהוראת שעה. כפי שמצוין בדברי ההסבר, תקופה זו של שלוש שנים, שבה שפן הסלעים לא יהיה חיית בר מוגנת, תאפשר ביצוע פעולות משמעותיות למיגור הלישמניה, לרבות בדילול אוכלוסיות השפנים, הנחשבים לחיית המאגר, וצמצום הגעתם לקרבת ישובים. ההערכה היא שעקב כך צפויה ירידה בתחלואה המועברת משפן הסלע לאדם ע"י עקיצות זבוב החול.

שפן הסלעים, שנחשב כיום כחיית בר מוגנת, הוא חיית המאגר העיקרית ללשימניה טרופיקה, כיוון שמהם מועברים הטפילים על ידי זבוב החול שעוקצים בני אדם ובעלי החיים אחרים וגורמים להתפשטות מחלת לישמניאזיס של העור.

בשנים האחרונות ניכרת התפשטות שפני סלע בקרבתם של ישובים, ובמיוחד באזורי מסלעות בתוך ובסמוך לישובים. בשנים אלה אנו עדים להתפרצות המגיפה.

אין צל של ספק שישנו צורך מדידי לטפל במגפה, כיוון שבני האדם אשר נדבקים כשזבוב חול נגוע עוקץ אותם, סובלים סבל רב וממושך שמורכב גם מפגיעה משמעותית ברמה האסתטית ונדרש טיפול באמצעות זריקות הגורמות לכאבים חזקים ובתהליך ממושך וקשה.

יחד עם זאת, ארגון מדבירי המזיקים בישראל מתנגד לחלופה המוצעת לפיה תדולל אוכלוסיית שפני הסלעים בדרך של ציד. הפתרון המוצע לא ישיג את המטרה המבוקשת, הוא אינו מידתי, אינו ראוי, ויביא להרג מיותר של חיית בר המהווה חלק בלתי נפרד מהטבע הישראלי.

ארגון המדבירים טוען כי הפתרון האולטימטיבי הוא משולב: ניטור והדברת זבובי החול הבוגרים, טיפול במסלעות באזור הישובים ודילול מבוקר של אוכלוסיית שפני הסלע.

ארגון המדבירים מתנגד לחלופה המוצעת כחלופה יחידה בשל הסיבות הבאות:

1. שפני הסלעים הם לא הבעיה העיקרית והתרת הצייד אינו הפתרון האולטימטיבי – הפתרון המוצע שם דגש על בעל החיים שממנו מועבר הטפיל אך מי שעוקץ בפועל וגורם להתפשטות המגיפה הוא זבוב החול! דא עקא, למשרד להגנת הסביבה אין שום תכנית אופרטיבית לדילול זבובי החול עצמם. המשרד להגנת הסביבה מנחה את הרשויות ומממן עבודות לאיטום ערימות הסלעים ובניית גדרות סביב היישובים וכן פעולות לדילול השפנים באמצעות לכידה או ציד בהיתר רשות הטבע והגנים.
כיוון שפעולות אלה לא פותרות את הבעיה לחלוטין, ארגון המדבירים טוען כי החלופה הנכונה היא יישום תכנית מפורקת ומנוטרת להדברת זבובי החול בוגרים ולדילול שפני הסלע באתרים מועדים לסכנת הדבקות במחלה.
לאור זאת, ארגון המדבירים טוען שהמשרד להגנת הסביבה צריך לאפשר טיפול מוניציפלי בהדברה נגד זבובי החול הבוגרים, כך לדוגמא: ישנם קוטלי יתושים בוגרים שמתאימים לדילול זבובי החול, אך המשרד אינו מאשר רישום שלהם ומעלה קשיים בירוקרטיים. ארגון המדבירים ישמח לשתף פעולה עם המשרד על מנת למצוא את הריסוס האידיאלי לדילול זבובי החול הבוגרים ולבצע את ההדברות על שטחים גדולים סביב היישובים הנגועים (כפי שבוצע בהצלחה במקומות שונים בארץ). חלופה זו תטפל ישירות בבעיה עצמה ולא בצורה עקיפה על ידי השמדת שפני הסלע.
2. סיכון הציבור – התפשטות של שפני סלע ניכרת ביישובים וקירבתם, לרבות הגעתם לתוך הגינות הפרטיות ביישובים אלה, תפוצה מסיבית שלהם במסלעות בתוך יישובים, והפיכתם לדרי קבע ביישוב או בסמוך לו, בבתי גידול שם נמצא גם זבוב החול. במידה ותאושר חלופה זו ישנה סכנה אמיתית לאוכלוסיית בני האדם החיים בסביבה, כיוון שירי חי בתוך היישובים על ידי צייד, ככל שיהיה מיומן, יכול לפספס את בעל החיים ולפגוע בבני האדם שמסתובבים באזור.
3. מניעת התפרצות מגיפות נוספות – לא כל ירי חי ממית את בעל החיים. לעיתים הצייד רק פוצע אותו. מצב זה יכול ליצור תשתית להתפשטות מגיפות נוספות, כיוון שהשפנים הפצועים והפגרים יימשכו אוכלי נבלות (תנים, שועלים), זבובים ומזיקים אחרים לאזור היישובים.
4. פגיעה משמעותית בנוף הארצישראלי – ישנו חשש שמהלך זה יביא להיעלמות השפנים מהנוף הארצישראלי ויפגע במערכות האקולוגיות בקנה מידה גדול ומשמעותי. אסור לאפשר את החלופה המוצעת, לפיה דילול של שפני הסלעים יתאפשר ללא כל הגבלה ורק לפי שיקולי הרשויות המקומיות.

יצוין כי לאחרונה התקיימה פגישה עם נציגי ארגון המדבירים בראשות מנכ"ל המשרד להגנת הסביבה, מר דנציגר ובהשתתפות הגורמים המקצועיים של המשרד. במסגרת הפגישה, נציגי הארגון הציגו את מצב ההדברה כיום, בין היתר, הסבירו שחוק הסדרת ההדברה התברואתית, התשע"ו-2016, שנכנס לתוקפו ביוני 2016 הוא חוק מעולה, אשר יוצר מערכת ברורה של כללים מנהליים ומקצועיים להסדרתו של תחום ההדברה. החוק קובע מתי מותר לבצע הדברה, אוסר ביצוע הדברות מניעה חסרות תועלת ומחייב מדבירים לערוך ניטור מקדים. יחד עם זאת, החוק יצר 2 בעיות עיקריות, הן למדבירים והן לעסקים, רשויות מקומיות ומבני ציבור.

מחד, מאז כניסתו של חוק ההדברה נוצרה בעיית כוח אדם בענף ההדברה. כיום כמעט ולא ניתן למצוא עובדים ולגייס אותם לעבוד כשכרים בענף ההדברה. מצוקת כוח האדם כאמור, גורמת בין היתר לחוסר יכולת לעמוד בדרישות המגזר העסקי ומסכנת על ידי כך את בריאות הציבור נוכח חשש מפני מגפת מזיקים כגון מגפת שושנת יריחו, מגפת העכברת וקדחת הנילוס.

מאידך, התנאים לקבלת רישיון הדברה כוללים הכשרה תיאורטית ועמידה במבחנים בלבד, אך אינם כוללים התמחות פרקטית בתחום. נציגי הארגון הסבירו שראוי כי השר בכפוף לסעיף 7 (ד) יקבע תקופת התמחות שכן מדובר בשימוש בחומרים מסוכנים ועמידה בלימודים תיאורטיים לא מספיקה.

זאת ועוד, ארגון המדבירים טוען שראוי כי השר יקבע חובה להשתתפות בהשתלמויות ועמידה בדרישותיהן כתנאי ברישיון מדביר וכן תנאי בחידושו, לפי סוגי מבנים ולפי סוגי מזיקים; מבנה תעשייה ובתי חולים, רשויות מוניציפליות ומוסדות חינוך, תעשיית מזון ומינים פולשים ומתפרצים – כמו זבוב החול והיתוש האסייתי.

ראוי שהמשרד להגנת הסביבה יציג תכנית אופרטיבית לפתרון המגיפה בהתאם לעקרונות ההדברה המשולבת ולא יאפשר הרג חסר אבחנה של שפני סלע. ארגון המדבירים ישמח ליצור שיתוף פעולה עם המשרד להגנת הסביבה בכל הנוגע לבניית התוכנית לרבות הכשרת מדבירים ייעודית לפי סוגי מינים מתפרצים, פולשים וסוגי מבנים ושטחים.

ארגון מדבירי מזיקים בישראל סבור כי אימוץ האמור במסמך זה, יסייע ליישום החוק לטובת העוסקים בהדברה ולטובת הציבור, המגזר העסקי, רשויות מקומיות, מוסדות ציבור, וכדומה.

בברכה,
ברק אריאלי
יו"ר ארגון המדבירים

העתק: מר ישראל דנציגר, מנכ"ל משרד להגנת הסביבה